

“KONUŞAN TABAKLAR”

“Seramik veya anı hediyesi ürünlerin kimliği, dili, geçmişi...”

Toprak, su ve ateş birbiriyle kaynaşarak, sanatkarın elinde sayısız amaçlar için kullanılacak güzel eserleri oluşturmuştur. Bilinmelidir ki; güzel şeylerin altında bir kişinin imzası yoktur. Çanakkale’de Seramik Sanatı’na gönül vermiş birkaç Sanatkar’ın nitelikli ürünlerin örneklerini ve nasıl imal edildikleri gösterilirken aynı zamanda *anı hediyesi* alırken nelere dikkat edilmesi ve üreticilerin ne yapmaması gerektiği sizlerle paylaşılacaktır.

Başlığımız olan *konuşan tabak*’lardan başlayalım. Nedir konuşan tabak?

Foto:1 Konuşan Tabak, arka yüz.

Foto: 2 Konuşan tabak, ön yüz.

Yukarıdaki foto birde, seramik bir tabağın arka yüzünü görmekteyiz ve buradaki yazı şöyle der; “Ben Çömlekkale Dükkanı *özel* ürünüyüm. Beni İzzet TUNÇ yoğurdu, Ergün ARDA çaktı, Şerafettin BENEK dekor, Fikret TUNÇ fırınladı. Aynalı Çarşı No:18 Ağustos 2009’da Çanakkale’de çömlekçi çarkında imal edildim.” Bu seramik tabak, kendisini hangi yıl, nerede ve kimlerin tarafından, hangi yöntemle yapıldığını söylemektedir. Bu antik bir gelenektir. Yapılan “eser” burada, kendisinin bir uslubunun ve kişiliğinin olduğunu belirtmektedir. Elbette bunu belirten tabağı ortaya çıkaran sanatkarlarıdır fakat ürün, bir “el işi eser” olduğunu vurgulamaktadır.

Aynı zamanda foto 2’ye bakarsak, “eser”in ön yüzünde imal edildiği şehrin geçmişindeki geleneksel çömlekçi zanaatının örneklerinden bir desenin alıntısı yapılmış ve geçmiş değerlere sahip çıktığını ve önemsendiğini vurgulamaktadır. Bu tabak, kullanılabilir olmasının yanında, estetik dili ile zamanın veya kendini imal eden zanaatkarının da sözünü söyleyebilme olanağına sahiptir. Diğer konuşan tabaklarda bu örnekleri görme olanağı vardır fakat, hepsini burada göstermek mümkün olmayacaktır.

Çanakkale Aynalı Çarşı’da Çömlekkale Dükkanı adında el işi seramik ürünlerinin satıldığı bir yer açılmıştır. Çanakkale Belediyesi Başkanı Sayın Ülgür GÖKAN’ın da bilgisi ve önermeleri ile yola çıkılmış, süreç başlatılmıştır. Çömlekkale’nin amacı, nitelikli seramik ürünler imal etmek, yerli-yabancı ziyaretçilerimize bölgesel değerleri paylaşan anı hediyesi ürünleri sunmak, bir zanaati gelenekleri ile yaşatmak, ilgi duyanlara seramik dersleri vermektir. Çanakkale’de örnek olmayı amaçlayan Çömlekkale’nin iki sanat danışmanı vardır, Öğr. Gör. Ergün ARDA ve Seramik Öğretmeni Fikret TUNÇ. Aynı zamanda Şerafettin BENEK usta, yılların birikimi ve usta fırçası ile destek vermektedir. Çömlekkale Dükkanı; anı hediyesi dışında, 7’den 70’e hobi amaçlı seramik dersleri vermeyi amaçlamakta, ayrıca farklı gelişen bireyler için de (otistik, zihinsel, görme, fiziksel engelli gibi...) “kil uğraş uygulamaları” dersleri vererek, onların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri ve kişisel gelişimine katkı sağlayabilecekleri bir amacı arzulamaktadır. Farklı gelişen bireylerle kil uğraş sürecinde Psikolog Serdar TOPAL’da danışmanlığı ile destek verecektir.

Seramiğin ham maddelerinden biri olan kil, tüm çocukların ve yetişkinlerin ilgisini çekmiştir. Gerçekten tılsımlı bir malzemedir çömlekçi kili. Bir terapi aracıdır. Kil ile her

insanın zengin olan iç dünyası harekete geçmekte ve kil ile yapılan çalışmalar yaratıcılıklarını hızlandırmaktadır. Herkes öğrenmeyi oyunla, sanatla bütünleştirebilir, çeşitli duyu kanallarını harekete geçirebilirler

Seramik, bir veya birden fazla metalin, metal olmayan element ile birleşerek yüksek ısıda pişirilmesi sonucu oluşan inorganik bileşiktir. Kelime kökeni olarak eski Yunancada “yanık-yanmış madde” manasındaki *keramikos*’tan gelir. Seramik, nitelikli bir malzemedir. Bu ülkenin ekonomisinin önemli bir değeridir.

Foto:3 2009 yılı.

Foto:4 Akköylü Fatma hn, 2004

Foto:5 Akköylü Emine hn, 2004

Yukarıdaki foto 3’de ÇOMÜ, GSF, Seramik Bölümü öğr. Gör. Ergün ARDA ve Akköylü Fatma ve Emine hanım çömlekçi çarkında kil ile şekillendirme uygulaması yapılırken görülmektedir.

Çömlekçi çarkı ile şekillendirme yöntemi, Çanakkale’nin geleneksel seramik tarihinde yeni değildir. Çark kullanımına Troia antik kentinde, İ.Ö. 2500 Troia II. döneminde rastlanılmıştır. Çok yakın tarihimizde ise; Çanakkale ilçesi Ezine’nin köyü olan Akköy’de çanak-çömlek imalatının yapıldığı ve oradaki ocaklarda çark kullanıldığı, hatta çarkların başında kadın çark ustalarının çalıştığı bilinmektedir. Ne yazık ki, Akköy’ün güzelim testileri (bardakları) plastik gibi ucuz ve nitelsiz malzemelere karşı duramamış ve tercih edilmeyerek bir köyün geçim kaynağı kurumuştur. Buradan bir mesaj vermek gerekirse, Ezine Belediyesi, Akköy’e ve bu değerli kültüre sahip çıkmalıdır. Nasıl mı? Çanakkale-İzmir yolunda, Akköy girişinde bir seramik atelyesi, onların deyişiyle bir ocak kurulmalıdır. Bölgenin değerlerinden olan Ezine peyniri gibi Akköy Testisi ile de üretilmeye başladığında halkımız kıvanç ve gurur duyacaktır. Ezine Belediye Başkanı Sayın Halil BÜYÜKEROL’a bu konuda gereken desteği vermeye hazır olduğumu buradan söylemek isterim.

Çanakkale ili adından da anlaşılacağı üzere ismini seramik bir değerden almıştır. 17. ve 19.yy ortalarında kadar bu şehirde Geleneksel Seramik Halk Sanatı ortaya yerel bir değer koymuştur. 17.ve 19yy Arasında *Çanakkale*’li çömlek ustalarının yaptığı seramik ürünler ülkemizin ve dünyanın birçok yerine götürülmüşlerdir. Ülkemizde Sadberk Hanım, Suna ve İnan Kıraç Müzeleri başta olmak üzere birçok koleksiyonda yeri vardır. Dünyada ise; Yunanistan, Atina’da Benaki ve Fransa’da Paris Serves ve Londra Victoria and Albert, Düsseldorf Heljens müzelerinde döneminin Çanakkale Seramikleri sergilenmektedir.

Foto: 6 Fırça dekoru uygulaması

Foto: 7 Seramik fırını boşaltma

Foto:8 Fırın sonrası değerlendirme

Yukarıdaki foto 6'da Şerafettin BENEK ustanın konuşan tabaklara fırça dekoru yaptığı görülmekte, sanat danışmanı Fikret TUNÇ' u seramik fırını boşaltırken ve İzzet TUNÇ ile ekip arkadaşları, at başlı testileri ve Çanakkale seramiklerini değerlendirirken görmekteyiz.

Çanakkale Seramik Fabrikası ulusal ve uluslar arası sahada tanınmaktadır. Bir çok ulusal ve uluslar arası seramik sempozyumu ve etkinlikleri (workshop) gerçekleştirmiştir. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi GSF ve Çan Meslek Yüksek Okulu seramik bölümleri her yıl onlarca seramik lisans/ön lisans mezunu vermektedir. Bu kent, bu topraklar yüzyıllardır pişmiş topraktan ve seramik malzeme üreterek geçinmektedir. Şimdi nasıl olurda bazı cahil kişiler bu değerleri görmezden gelerek ve kendi değerli topraklarında niteliksiz ürünler üretme cüretini gösterebilmektedirler. Nasıl yanlışlar yapılmaktadır.

Kullanılan malzemeler. *Anı hediyesi* olarak piyasaya sürülen hediyeelik eşyaların niteliksiz malzemelerden üretilmesinden bir çok insan şikayetçidir. Manevi değeri yüksek ama maliyetini ve malzemesini ucuz tutan tüm üreticiler bilmelidir ki, bu hırs karşısında Çanakkale ciddi bir itibar kaybetmektedir. Örneğin kartonpiyer alçısı ile hediyeelik ürünler imal edilmekte ve üzerlerine soba boyası gibi parlak boyalar veya vernik sürülerek piyasada satışa çıkarılmaktadır. Ucuz olan bu malzemeler, durumun farkında olmayan ziyaretçiler tarafından satın alınmaktadır. Ancak onlar ne satın aldıklarını bilememektedirler. Sonrasında ise aldıkları ürünleri evlerine bile götüremeden, alçıların yolda kırıldıklarını söylemektedirler.

Kullanılan teknik. Çanakkale'de seramik fırınında ilk pişirimi yapılmış pişmiş toprak ürünler üzerine, dış cephe ısı yalıtımında kullanılan, zift adı verilen malzeme, tiner ya da gazyağı ile açılarak sürülmektedir. Bu teknik bir seramik sırlama ve ya renklendirme yöntemi değildir. Ortaya çıkan ürün de seramik bir ürün olmamaktadır. Bu yöntem, ürünün eski veya antik bir hava taşıması için yapılır ama gerçeğinde tinerle-ziftle yapılmaz. İnorganik metal oksitlerle pişmiş toprağın üzerine uygulama yapılır ve eskitilerek ikinci bir pişirim daha yapılırsa ortaya gerçek bir seramik ürün çıkarılır, aynı zamanda da antik görünüme sahip olur. Ekonomik olsun diye ucuz ve sağlıksız yöntemler kullanılmaktan kaçınılmalıdır.

Ürünlerin kopyalanması veya tasarım hırsızlığı. Bir model, bir "tasarım" içermelidir ve o tasarımın bir telifi vardır. Telif almak için paralar harcanır ve yasal prosedürü vardır. Modelin kopyalanması ve çalınması halinde, onu kopyalayan kişi bilmelidir ki yüklü bir tazminat ödemek zorunda kalacaktır. Öz-biçim ilişkisi çerçevesinde tasarımılanan ürünler özgün bir biçim diline ulaşabilir. Bu bir üslup, bu dil, estetik bir olgunluğa ulaşabilir. Elbette nitelikli bir ürün üretmek kolay bir iş olmadığı gibi herkesin harcıda değildir. Ancak, bu işi yapmaya devam edeceklerse, alanlarında eğitim almış kişilere saygı duymaları ve onlarla profesyonel bir çalışma sürecine girmelidirler. Aksi takdirde, bencilliğin yarattığı bilinçsizliğe, ticari ahlaksızlık, etik değerlerden yoksunluk eklenecek, ortaya rahatsız edici bir keşmekeşlik, seviyesizlik ve basitlik çıkmaya devam edecektir.

Düzelmeyen bu ortama son yıllarda birçok üst düzey yönetici, eğitimler ve halk eleştirel yaklaşımları ile değinmiş ve Çanakkale Belediyesi niteliğın arttırılması konusunda tavsiyelerde bulunarak çeşitli entelektüel çabalara ve işbirliğine girmiştir.

Çömlekkale Dükkanı varlığı ve gayreti ile yerel ve ulusal değerlere sahip çıkarak Çanakkale Seramikleri'nin ve hediyelik eşya alanında nitelikli ve prestijli ürünler vererek Çanakkale'de birçok insana örnek olacaktır. Konuşan seramik tabakları, şifa küpleri, kahve fincanları, at başlı testileri, sarhoş şarap kapları ile dostlarınıza veya ailenize Çanakkale'ye ait elle imal edilmiş bir değeri anı hediyesi olarak alıp götürebilirsiniz.

İyi yolculuklar.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, GSF. Seramik Bölümü, Öğr. Gör. Ergün ARDA
İletişim: "arda100@gmail.com"